

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: BISPEMØTET 100 ÅR

ARTIKLER OG INNLEGG

GLOBAL REFORMASJON
FRA GUDS HJERTE TIL
MENNESKETS SJEL
HVA ER DET VERDT?
ORGANISERING - TIL GLEDE OG BESVÆR
MÅNEDENS SALME
ORD AV LUTHER

SØNDAGSTEKSTEN

15. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
16. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
MIKKELSMESSE
17. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
FRA BISPEDØMMERÅDENE

BISPEMØTET 100 ÅR

Å konkurrere med reformasjonsjubileet er ikke uten videre lett. At et mer indrekirkelig 100-årsjubileum kommer i skyggen, er derfor ikke så merkelig. Ikke desto mindre er det i år verdt å markere at det er 100 år siden Den norske kirke fikk sitt bispemøte. Selv om biskopene kunne møtes av og til også før den tid, var det først i 1917 at møtet ble etablert som en fast institusjon etter initiativ fra kirkestatsråd Jørgen Løvland. Siden det første bispemøtet 6.–17. november 1917 i Oslo bispegård har Bispemøtet vært en viktig institusjon i Den norske kirke. Det formelle grunnlaget for Bispemøtet kom på plass gjennom en kongelig resolusjon i 1934, mens Bispemøtet i dag er hjemlet gjennom en egen paragraf i kirkeloven (§ 26). I tillegg finnes det bl.a. et Reglement for Bispemøtet, fastsatt av Kirkemøtet. Når en ny kirkeordning skal utformes, må også reglene for Bispemøtet utformes på nytt. Det gir anledning til å reflektere over den rolle Bispemøtet spiller og bør spille i vår kirke.

Fra sin spede start har Bispemøtet etter hvert utviklet seg til å bli en svært betydningsfull institusjon i Den norske kirke. Det kan man ikke minst takke ruvende presesskikkelser for, ikke minst Eivind Berggrav, Johannes Smemo og Andreas Aarflot. Aarflot har for øvrig selv bidratt til å dokumentere Bispemøtets historie fram til sin egen bispetid, i boken *Bisperåd og kirkestyre* (Eide forlag 2011).

Mens statlige organer tok seg av de økonomis-

ke og administrative sidene ved kirkestyret, etablerte Bispemøtet seg raskt som et viktig organ for teologisk og strategisk ledelse i kirken. Også liturgisaker som formelt skulle vedtas av regjeringen, ble behandlet i Bispemøtet før endelig vedtak ble fattet. Ikke uten grunn er høymes-seliturgen fra 1977 blitt omtalt som "bispemes-sen". Også i økumeniske spørsmål har Bispemøtet spilt en viktig rolle. Gjennom Bispemøtet har biskopene kunnet utøve kirkelig lederskap på det nasjonale plan, ikke bare i sine egne bispedømmer.

Mens statlige organer tok seg av de økonomiske og administrative sidene ved kirkestyret, etablerte Bispemøtet seg raskt som et viktig organ for teologisk og strategisk ledelse i kirken.

Utviklingen av de kirkelige rådsorganer, ikke minst opprettelsen av Kirkemøtet i 1984, har ført til at Bispemøtet ikke lenger er det eneste kirkelige organ på nasjonalt plan. På mange måter har dette ført til en svekkelse av Bispemøtets rolle, der andre kirkelige organer tar

hånd om saker hvor Bispemøtet tidligere hadde det avgjørende ord. Det betyr på ingen måte at Bispemøtet har blitt uviktig, men det har noen ganger ført til uklarhet og kompetansestrid. At Bispemøtet fortsatt ivaretar en vesentlig rolle, kommer til uttrykk i bestemmelsen i Kirkemøtets forretningsorden (§ 2–4) om at det kreves to tredjetalls flertall for å overkjøre en tilråding fra Bispemøtet (forutsatt to tredjedels flertall i Bispemøtet) i saker av læremessig karakter. Opprettelsen av et eget presesembete knyttet til Nidaros bispedømme i 2011 kan forstås som et forsøk på å styrke Bispemøtets rolle overfor det kirkelige

demokrati.

Dessverre har debatten om framtidig kirkeordning til nå i stor grad blitt fiksert på arbeidsgiver-spørsmålet og biskopenes rolle som arbeidsgivere for prestene. Dette er viktig nok, men bør ikke definere utformingen av biskopenes og Bispemøtets rolle i den fremtidige kirkeordningen. I stedet er det nødvendig å ta utgangspunkt i de helt grunnleggende spørsmål om bispetjenestens særpreg og oppgaver.

For en slik avklaring har vi i de senere år fått hjelp fra ulike økumeniske dokumenter til å utdype en tradisjonell luthersk forståelse av bispetjenesten. Det sentrale begrepet er i denne sammenheng tilsyn – *episkopé*. Et eksempel er Lima-dokumentet fra 1983 som sier at ”en tilsynstjeneste (episkopé) [er] nødvendig for å uttrykke og bevare legemets enhet” (*Dåp, nattverd og embete*, Embetet pkt. 23). I Fellesuttalelsen fra Porvoo fra 1992 påpekes noe som man også finner i andre dokumenter, nemlig at ”tilsynsembetet utøves personlig, kollegialt og innenfor fellesskapet” (pkt. 44).

Dette siste punktet viser at en forståelse av Bispemøtet som et rent drøftings- og samordningsorgan for biskopene er utilfredsstillende. Den enkelte biskop gjør sin primære oppgave som tilsynsman eller -kvinne i sitt eget bispedømme, og denne tjenesten utøves som en personlig tjeneste. Men tjenesten kan ikke utøves rett om ikke den enkelte biskop står i et kollegium av tilsynspersoner, der man utøver tilsyn sammen og i en viss forstand også har tilsyn med hverandre. En

En forståelse av Bispemøtet som et rent drøftings- og samordningsorgan for biskopene er utilfredsstillende.

slik kollegial tilsynsoppgave er ikke bare noe som skjer internt mellom biskopene, men også overfor hele kirkefellesskapet. Det skjer i det økumeniske fellesskapet, i møte med andre kirker og deres tilsynspersoner. Og det skjer i fellesskapet i Den norske kirke. Selv om det meste av tilsynet foregår på bispedømmenivå, trenger også nasjonalkirken og dens organer biskoppelig tilsyn. Slik sett kan man forstå Bispemøtets rolle overfor Kirkemøtet som en tilsynsoppgave, noe som ikke betyr at Kirkemøtet mister rollen som Den norske kirkes øverste organ.

Et viktig poeng er i denne sammenheng at tilsynsoppgaven ikke er et alternativt kirkestyre til de organer som har fått tildelt slike oppgaver,

men er fokusert på det sentrale i kirkens oppdrag. I et annet økumenisk dokument uttrykkes dette som ”to hold the local congregations in communion, to safeguard and hand on apostolic truth, to give mutual support and to lead in witnessing to the Gospel” (*The Nature and Mission of the Church*, WCC 2005, pkt. 91).

Arbeidet med en framtidig kirkeordning gir en god anledning til å gjennomtenke hvordan Bispemøtet best kan fylle en slik rolle. Etter mitt skjønn trenger Bispemøtet i alle fall en annen type formålsparagraf enn den som ligger i den nåværende kirkeloven.

For øvrig er det grunn til å gratulere Bispemøtet med 100-årsjubileet.

.....
HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

GLOBAL REFORMASJON

FRIGJORT TIL KAMP FOR DET UBETALELIGE

AV KNUT HALLEN OG ELIN FINSETH SÆVERÅS
KH558@KIRKEN.NO / ELIN.FINSETH.SAEVERAAS@NORKR.NO

Tesene fra augustinermunken i Tyskland i 1517 har fått vidtrekkende konsekvenser for både enkeltmennesker og samfunn gjennom et halvt år-tusen.

Dette gjelder ikke bare Europa. På grunn av blant annet norsk misjon eksisterer det nå et verdensvidt fellesskap av om lag 80 millioner lutheranere. 70 millioner av disse er medlem av Det lutherske verdensforbund (LVF); medlemmene er fordelt på 98 land. Den norske kirke er medlem i LVF. Vi feirer reformasjonen sammen med våre søsterkirker over hele verden. I dette flerkulturelle og multinasjonale fellesskapet løfter vi fram en felles global tematikk: Frigjort av Guds nåde.

SUNN RELIGIØSITET

Noe av det genuine ved kristentroen er at vi får frelsen gratis av Gud. Vi har hørt det så mange ganger at vi kanskje ikke merker sprekraften lenger. Men i møte med all verdens "gjernings-religion", enten det er i vestlig eller i østlig drakt, ligger det her noe dypt frigjørende, en kime til sunn og samfunnsbyggende religiøsitet. "Det er ikke Gud, men vår neste som trenger våre gjerninger," sa Luther. Dermed er vi fri til å bruke våre liv i tjeneste for vår neste og Guds verden – en frigjørende og utadrettet livsholdning.

Felles fokus for hele det globale lutherske fellesskapet i (Det lutherske verdensforbund) kan oppsummeres slik: *Frigjort av Guds nåde til å kjempe for alt som ikke er til salgs.*

Dette konkretiseres i Den norske kirkes 500-årsmarkering gjennom høstens fire temagudstjenester:

- "Nåden alene" (27. august Luk 15,11–32, sønnen som kom hjem).
- "Skaperverket ikke til salgs" (17. sept. Matt 7,24–28, huset bygd på fjell + bærekraft).
- "Frelsen ikke til salgs" (15. oktober Luk 20,45–21,4, hyklere + enkens skjerv).
- "Mennesker ikke til salgs" (19. nov. Matt 18,1–6.10–14, Jesus og barna + den bortkomne sauene). Gudstjenesten den 19. november er en del av "Global uke mot moderne slaveri" (12.–19. nov. Se lenke under), og det oppfordres til tverrkirkelig samarbeid om denne søndagen eller i løpet av uken.

MOTKULTUR

Ikke til salgs representerer en motkultur i en verden der nesten alt er til salgs, en verden der ærefrykt og hellighet blir fortrent av forbruk og profitt. Mot dette skal kirken løfte opp det som hverken kan kjøpes eller selges, det som er hellig og samtidig allment: Guds frelse, skaperverkets nytte og egenverdi, samt mennesket selv, fra livets begynnelse til slutt.

DEN NORSKE KIRKE

– LOKAL, GLOBAL OG ØKUMENISK

Mange av de lutherske søsterkirkene rundt om i verden samarbeider også med norske misjonsorganisasjoner og med Kirkens Nødhjelp. Dermed har lokalmenighetene i Den norske kirke minst to forbindelseslinjer inn i dette grense-sprengende fellesskapet – to globale bein som konkretiseres gjennom den årlige *fasteaksjonen* (99 % av DnK-menighetene deltar på denne) og *menighetens misjonsavtale* (79 % av DnK-menig-

hetene har misjonsavtale). Kontakt med kristne innvandrere og de over 200 migrantmenighetene i landet er også noe som kunne vært mye mer benyttet (Se www.migrantmenigheter.no).

Denne verdensvide tilhørigheten til kirkens flerkulturelle og universelle fellesskap kommer til å få økt betydning fremover. Men først og fremst er det slik kirken er: Vi er en *global* bevegelse, ikke bare lokal eller nasjonal. Betoningen av at den treenige Gud er alle folks Gud, går som en rød tråd gjennom hele Bibelen, og pinsens grensesprengende hendelse gjør evangeliet universelt. Kirken har en unik forutsetning for å møte dagens globalisering.

GLOBAL UKE

500-årsmarkeringen er en gylden anledning til å vise at den lutherske kirke også tilhører fellesskapet av alle kirker som til sammen utgjør Guds verdensvide kirke. Som Guds folk oppfordres vi til å vise enhet (Joh 17, 21 ff) og leve ut vår felles tro i møte med vår tids globale utfordringer. Vi er kirkene sammen på rettferdighetens og fredens vandring (Jfr. mottoet for Kirkenes Verdensråd) der troen møter landskapet den vandrer gjennom. Vi må spørre som Luther: På hvilken måte trenger vår neste oss i vår tid ("discerning the landscape")? Generalsekretær i LVE, Martin Junge, sier at "å være luthersk er å være økumenisk"; det ligger i kirkens vesen: Å være sammen i Kristus og vitne sammen om ham er vår misjon til verden. Menigheter inviteres derfor til å gjøre minst én av de fire gudstjenestene til et samarbeid mellom kirkesamfunn, gjerne i forbindelse med "Global uke mot moderne slaveri" (Se over).

MILJØ OG MENNESKEHANDEL

Bevisstheten om Kirkens store fellesskap beriker og utvider vår forståelse av den kristne tro; jfr. Paulus' bønn om hvordan efeserne "sammen med alle de hellige (skal) bli i stand til å fatte bredden og lengden, høyden og dybden (universets fire uendelige dimensjoner), ja, kjenne Kristi kjærlighet som overgår all kunnskap" (Ef 3,18). Denne identiteten utfordrer også til engasjement for globale spørsmål som miljø og menneskehandel. Kirken er blitt kalt verdens største

grasrotbevegelse. Ingen andre organisasjoner, politiske sammenslutninger eller lignende har et tilsvarende nettverk på grasrotnivå i alle deler av verden. Spørsmålet til lokalmenigheter i et av verdens rikeste land er: Hvilke konsekvenser får det at vi er en del av Kristi globale kropp?

Her er det nærliggende å tenke på hvordan natur og mennesker behandles som om de var til salgs, kan kjøpes/eies etc. Stikkord kan være: Klimaendringer/miljødeleggelse; mennesker som slaver – aldri kostet en slave så lite som nå – tvangsarbeid, menneskehandel, sex-trafficking, organtyveri, barnesoldater . . . , ufødt liv og surrogati, menneskeverd i fare på ulike områder m.m.

MENIGHETENS MISJONSPROSJEKT – KIRKE I HANDLING

Ved høstens fire reformasjonsgudstjenester oppfordres menighetene til å samarbeide med SMM-organisasjonene (Samarbeid menighet og misjon, se www.kirken.no/smm)¹ for å konkretisere at dette er en global markering. Disse organisasjonene utgjør en større ressurs og mangfoldighet enn det mange kanskje er klar over. Omtrent 950 av landets 1200 menigheter er med i SMM-samarbeidet, og det innebærer at man konkret er med i den verdensvide kirkes arbeid for menneskers verdighet og bidrar til bærekraftige og gode samfunn. SMM-organisasjonene løfter frem en tydelig kristen bekjennelse samtidig med en betingelsesløs diakoni. Samarbeidet konkretiserer sammenhengen mellom Guds nåde og kampen for det i livet, som ikke er til salgs. Det er utallige veldedige formål som ønsker kirkens bidrag. Som tidligere nevnt i den kirkelige debatten: Hvis ikke menighetene støtter den verdensvide kirken, hvem vil da gjøre det? Vi har som kristen kirke et særlig ansvar for å støtte våre trossøsken i å være kirke, ikke minst de kirker som er marginalisert og diskriminertes. Dette er ingen motsetning til å kjempe for trosfrihet for alle livssyn; jfr. Stefanusalliansens identitet som både misjons- og trosfrihetsorganisasjon.

Gjennom fokus på menighetens misjonsprosjekt i reformasjonsåret vil lokalmiljø og menighet både kunne løfte opp "ikke til salgs"-tematikken og samtidig gjøre en konkret forskjell.

TRÅDENE I SAMFUNNSVEVEN

Samarbeid menighet og misjon har sammen med bl.a. Norske kirkeakademier² tatt initiativ til et bredt samarbeid som løfter frem betydningen protestantisk kirke og misjon har hatt i samfunnet de siste 500 årene. Nylig ble artikkelsamlingen *”Trådene i samfunnsveven – hva har reformasjonen betydd for Norge?”* utgitt på Verbum forlag. Boka viser hvordan mange av godene og samfunnsinstitusjonene vi i dag tar for gitt i vårt velferdssamfunn, har sin bakgrunn i reformasjonens myndiggjørende og frigjørende impulser. Boka er lettest og samtidig faglig solid – en bok som fortjener en videre lesekreis enn kun den internkirkelige – til alle som er interessert i grunnlaget for vårt samfunn og hvordan vi sammen kan skape gode samfunn fremover! Hva med å få rådmannen eller en sentral samfunnsengasjert person i nærmiljøet (Ikke tenk bare kirkelige medarbeidere!) til å anmelde boken i menighetsbladet e.l.?

I hele år arrangeres det folkemøter med denne tematikken rundt om i landet. På Den norske kirkes nettside www.reformasjon2017.no finner du bl.a. videoopptak av konferansen på universitetet i Bergen i vår: *”Reformasjonen: en forutsetning for demokrati og velferd?”*

SYNLIGGJØRING

Vi er allerede godt i gang med reformasjonsmarkeringer, og de fire felles gudstjenestene i høst vil kunne være høydepunkter i lokalmenigheten i 500-årsmarkeringen. I tillegg til det ovenfor nevner vi her også et par tips til hvordan de globale perspektivene ved enkle grep kan berike disse gudstjenestene:

Lysgloben:

Lysgloben finnes nå i de aller fleste kirker og er en konkret synliggjøring av kirkens globale fellesskap med Kristuslyset i sentrum. I globen er det mye symbolikk som kan tydeliggjøre at jordkloden og mennesket ikke er til salgs, men tvert imot umistelig og viktig for Gud.

Bønn i fire himmelretninger (Se alterboka)

Bønn mot nord, sør, øst og vest gjør at vi får bevisstheten om vår verdensvide tilhørighet og vårt globale oppdrag fysisk inn i kroppen.

Verdenskart

Et stort kart eller globus kan plasseres i koret eller henges opp på et egnet sted. Gule post-it-lapper eller knappenåler med ulike farger kan plasseres på land menigheten har et særlig ansvar og engasjement for.

Langbord

”Lær oss å dekke et langbord i verden,” synger vi i Vidar Kristensens populære og meningsfulle bordvers. Hva med helt fysisk å lage et langbord i forbindelse med en av de fire reformasjonsgudstjenestene og invitere mennesker i lokalmiljøet, som kanskje ingen andre inviterer, til bords. Dette kan gjøres i kirkerommet, på menighetshuset eller ute på kirkebakken – relateres til ”nådetematikken” med det rause gjestebudet for den hjemkomne sønn, ”mennesket er ikke til salgs” med den bortkomne sauen, etc.

”Skaperverket ikke til salgs” kan for eksempel konkretiseres ved å hente datostemplerde varer i nærbutikken, lage et bærekraftig måltid og sette en pris på menyen, som går til et av SMM-organisasjonens grønne prosjekter. Se www.kirken.no/nb-NO/SMM/ressurser/gronne-misjonsprosjekter/.

Ressursgruppa for miljø, forbruk og rettferd i Nord-Hålogaland har foreslått å bruke ”Skaperverket er ikke til salgs”-søndagen som en dag da man kan trekke frem fasteaksjonstematikken – ”Ja, vi elsker dette vannet” og/eller Klimapilegrim-opplegget. Ved å koble gudstjenesten til fasteaksjonstematikken kan man la nye konfirmanter og menigheten få et første møte med Kirkens Nødhjelps fasteaksjon 2018 som er del av reformasjonsmarkeringens diakonale prosjekt. På www.fasteaksjonen.no finner dere byggeklosser og bønner som kan brukes i gudstjenesten.

REFORMASJON NÅ!

I tillegg til global og økumenisk ønsker LVF at 500-årsmarkeringen skal preges av at av reformasjon er noe kontinuerlig, ikke bare historisk – etter Karl Barths berømte ord fra 1947: ”Ekklesia semper reformanda”. Det er noe friskt, dynamisk og offensivt over dette. ”Se, jeg gjør noe nytt. Nå spirer det fram. Merker dere det ikke?”(Jes 43,19)

La oss ta fatt på de neste 500 år i større tillit, og i mindre grad plassere våre søsken i båser som ”liberal”, ”konservativ”, ”evangelikal” osv. Vi skal ikke slutte å være tydelige på hvem og hva vi tror på. Men det går godt an å kombinere en stolthet og trygghet på egen identitet med en nysgjerrighet og åpenhet for andre.

Gud gjør mye i sin Kirke og i sin verden for tiden. La oss sette vår lit til Livets Herre og utforske og prøve ut mulighetene i Jesu navn!

KONTAKT:

Global uke:
Elin Finseth Sæverås
elin.finnseth.saeveraas@nokr.no
mob.: 93 44 19 15

Samarbeid menighet og misjon(SMM):
daglig leder Knut Hallen
kh558@kirken
mob. 91 52 06 93

¹ Organisasjoner som er særlig knyttet til Den norske kirke gjennom ”Samarbeid menighet og misjon”: NMS, Misjonsalliansen, Normisjon, Areopagos, Israelsmisjonen, HimalPartner og Stefanusalliansen, se www.kirken.no/smm med videre link til organisasjonenes sider.

² Kirkens Nødhjelp, Digni og Mellomkirkelig råd er de andre aktørene.

Trenger du vikar for prest eller organist?
Finn en som er ledig - med ett trykk!

Effektiv vikarkontakt - med kjente og nye vikarer

For proster og kirkeverger: kr 379,-/mnd
Test gratis i 30 dager, ververbatter
For vikarer: gratis

Les mer på kirkevikar.no

 kirkevikar.no

FRA GUDS HJERTE TIL MENNESKETS SJEL

PREKEN VED MFS SEMESTERAVSLUTNINGSGUDSTJENESTE 16. JUNI 2017

AV SJUR ISAKSEN
 SJUR.ISAKSEN@MF.NO

GUDS HJERTE

Den kanadiske psykologen og forfatteren David Benner forteller at han ofte gir dem han veileder en oppgave. Den er som følger: "Forestill deg at Gud, akkurat nå, har akkurat deg i tankene. Hva tror du Gud føler da?"

Hva er det for slags sentimentaliserende spørsmål? Har ikke Gud viktigere ting å foreta seg enn å sitte og føle ting? Er ikke Gud handlingens Gud? Kjærlighet er ikke en følelse. Tja! Kjærlighet kan også være en følelse. Den kan i hvert fall ofte motiveres eller utløses av en følelse. Jeg tror på en lidenskapelig Gud, en Gud det renner over for, både i sin skapelsesiver og glede og i sin inderlige forkjærlighet for det og dem han har skapt. Er det mulig å skape elefanter og pinnedyr og elskende mennesker uten å være drevet av lidenskap?

Guds hjerte er en metafor for denne Guds lidenskap. Men Guds hjerte er ikke bare en metafor. For på ett tidspunkt fikk Guds hjerte en egen menneskelig puls. Jesus hadde og viste følelser. Han var sint og redd og lei seg og glad. Men oftere står det om ham at han ble fylt av inderlig medfølelse. I mange engelske oversettelser står det: "His heart went out for them." Og i Jesus flyter denne inderlige medfølelsen rundt i årene slik at den fyller hver celle av kroppen hans. Mye tyder på at den smittet over i klærne hans også. Det var nok å ta på en flik av kappen hans. Følelsen gjør at han lar seg forstyrre på vei til Jairus' hus der en 12 år gammel jente er dødssyk. Følelsen driver ham til å stoppe opp når han kjenner en kraft gå ut av ham. Det er mye vi ikke vet om Guds hjerte. Men denne verden er full av spor. Rolf Jakobsen skriver:

Guds hjerte vet vi ikke,
 men vi vet noe som overstrømmer oss
 som et regn over hendene.

Hans øyne ser vi ikke,
 men vi ser usynlig lys over alle ting
 som i sommernatten.

Hans stemme hører vi ikke,
 men vi finner veier overalt og spor i hjertene
 og stier med lavmælt lys.
 Menneskets sjel

Menneskets sjel utgjør totaliteten av det vi er og erfarer. Gud blåste sitt liv i oss, og vi ble til en levende sjel. Sjelen er ikke noe vi har; den er det vi til enhver tid er. Og som en levende sjel skal jeg møte Guds hjerte.

Da kvinnen som hadde hatt blødninger i 12 år, berørte Jesu kappe, var det et møte mellom Guds hjerte og en sjel i dyp nød. Da ordet om Guds rettferdighet nådde Martin Luther i klosterkirkens tårn, var det et møte mellom Guds hjerte og en sjel i dyp nød. Hvilken nød, i 2017, i vår verden, vår kultur, i dette rommet, roper etter Guds hjerte i dag? Kirken blir fra tid til annen beskyldt for å være irrelevant; det vil si at den i hovedsak svarer på spørsmål folk ikke stiller. Et spørsmål kirken *har* lagt mye vekt på å besvare, er Martin Luthers eget spørsmål fra klostercellen: "Hvordan finner jeg en nådig Gud"? Umiddelbart høres dette ut som et relasjonelt spørsmål, en konflikt. Det er noe i veien med forholdet mellom Gud og menneske, noe som må repareres. Kirken omtaler ofte dette som menneskets *egentlige* problem.

Men nå må jeg spørre dere: Er det mange av dere som opplever seg i konflikt med Gud? Ikke

så mange? Det er tungt for prester og teologer å fortsette å gi det samme svaret hvis ingen lenger stiller spørsmålet. Vi blir trøtte av først å skulle få fram den riktige fortvilelsen hos folk, den som virkelig gjelder, for så å presentere dem for lettelsen. Det blir nesten som Forrest Gump. Husker dere scenen der hans rekefiskende og evangelikale venn Dan spør: "Forrest, have you found Jesus?" Og Forrest, med IQ på 85, svarer på sin troskyldige måte: "Found Jesus? I didn't even know I was supposed to look for him!" Noen ganger føles det ikke helt redelig. Det mangler fortsatt ikke på fortvilelse og relasjonelle konflikter, men Gud er sjeldnere den ene av partene.

Når Gud i mindre grad enn tidligere erfares som en motpart i en konflikt, betyr det kanskje at konflikten i større grad har flyttet inn i det enkelte menneske. Det er inni oss at stemmene diskuterer med hverandre; det er i den enkeltes følelser at selvfølelsen og fortvilelsen spiller seg. For noen er Gud en del av denne kampen, men ofte på en uklar måte. Har Guds hjerte noe å si til den som ikke er fortvilet over sin skyld, men som bare er fortvilet? – over sin sykdom som varer i 12 år, eller som aldri forsvinner, over sin kroniske utmattelse, over sin skam, over sine egne barn eller foreldre som lider, over en verden som blør? Er det en annenrangs smerte?

Nei. Guds hjerte taler til denne smerten. Det finnes ingen annenrangs smerte. Guds hjerte blør for den nød som faktisk finnes.

- Skylden møtes av tilgivelsen.
- Tørsten møtes med levende vann, både bokstavelig og billedlig.
- Skammen møtes av velsignelsen.
- Kulden møtes av omfavnelsen.
- Sorgen møtes av medfølelsen.
- Ensomheten møtes av fellesskapet.

Tilgivelsen og omfavnelsen, medfølelsen og velsignelsen, vannet og fellesskapet, alt kommer fra den samme kilden, Guds hjerte.

Lurer dere på når det skjer? Det skjer nå – her – mens dere hører – når brød og vin deles ut – når det som til enhver tid fyller sjelen, vender seg til Guds hjerte i bønn og tilbedelse.

Og til dere som skal bruke livet deres til å tjene i Guds rike: Stå opp hver dag og si til dere selv: I dag skal jeg legge til rette for møter mellom menneskets sjel og Guds hjerte. Ikke noe mindre enn det! Da har du mening nok for et helt liv.

Amen

Tittelen på prekenen er inspirert av Leif Gunnar Engedals artikkel: *Guds hjerte og menneskets sjel: momenter til analyse av sjelesorgens teologiske og dynamiske egenart (1994)*

HVA ER DET VERDT?

UTSENDELSESTALE VED SEMESTERAVSLUTNINGEN, MENIGHETSAKADEMIET, 16. JUNI 2017

AV STURLA J. STÅLSETT, PROFESSOR I DIAKONI, RELIGION OG SAMFUNN
STURLA.STAALSETT@MF.NO

”For gjennom kjærlighetsgjerninger øker kjærligheten, slik at mennesket blir bedre.”

Kjære kandidater ved MF denne våren 2017! Med disse ordene vil jeg hilse dere hver og én på denne jubeldagen. For dette er virkelig en gledens og takknemlighetens dag. Vi feirer dere.

Vi feirer *gaven*: Vi feirer kunnskapen, talentene. Vi feirer alt det vi har fått, som samfunn og institusjon, gjennom dere – og alt det dere har fått gjennom årene i utdanning, her ved MF. Gaven – bortenfor enhver prestasjon og økonomi.

Og vi feirer *oppgaven*: Alle oppgavene som er løst. Vi feirer bragdene, prestasjonene, strevet som ligger bak og har gitt resultater. Vi feirer vurderingene, evalueringene – og ikke minst rosen, kvalitetsstemplene, som gjør at dere har nådd fram til akkurat denne dagen.

Dette ritualet er et av de fineste vi har i akademia. Det får oss til å stoppe opp, ved slutten av hvert semester, og tenke over og tydeliggjøre hva alt vårt virke på et hus som dette egentlig handler om. Det gir oss anledning til å blankpusse og holde fram verdiene – de verdiene som bærer og som skapes gjennom det akademiske arbeidet.

For det er ikke opplagt. Vi kan ikke ta det for gitt. ”We are in the midst of a crisis of massive proportions and grave global significance”, skriver den kjente etikeren og filosofen Martha Nussbaum i boken *Not for Profit. Why Democracy Needs the Humanities*, fra 2010 (Princeton University Press, Princeton og Oxford, s 1). Men hun mener ikke den økologiske krisen. Hun ser en global utdanningskrise. Profittørsten i verdens

demokratiske samfunn fører til en nedprioritering i utdanningssystemene av selve de ferdighetene som bygger demokrati og fellesskap. Hvis denne trenden fortsetter, skriver hun, ”nations all over the world will soon be producing generations of useful machines, rather than the complete citizens who can think for themselves, criticize tradition, and understand the significance of another’s sufferings and achievements” (samme sted, s 2).

Spørsmålet er brennaktuelt, også for oss. I siste nummer av Forskerforum, for eksempel, reises spørsmålet kritisk: Hva er egentlig forskjellen på en bedrift og et universitet eller en vitenskapelig høyskole? Vi kan ikke ta det for gitt. Vi må spørre på nytt: *Hva er det verdt*, alt dette her? Hva slags verdiskaping bedriver vi? Hvilken plass i verdikjeden har de studiene dere nå har avlagt – i religion samfunn og globale spørsmål, i teologi, i diakonivitenskap, i pedagogikk og samfunnsvitenskap? Hva slags verdipapir er det dere straks får mellom hendene, og takker for med et høytidelig håndtrykk?

Det skal jeg straks forsøke å svare på. Men la meg først få lov til å ta en liten omvei. En omvei for å peke på et annet papir. Omveien tar ikke så lang tid. Bare 500 år.

For en uke siden sto jeg utenfor døra. *Den døra*. Den store tunge døra på slottskirken i Wittenberg, der den unge, urolige akademikeren og munken Martin Luther hengte opp et papir – angivelig med hammerslag og spiker (Men derom strides de lærde, slik lærde strides bør og skal). På papiret hadde han sirlig ført opp ikke mindre enn

95 teser han mente det var avgjørende å få drøftet. Forandring var nødvendig. Nye tolknin-ger måtte til, mente den oppvakte munken. Sannheten måtte fram for at vi skulle forstå mer, forstå oss selv bedre, forstå litt mer av Gud – opp-rinnelsen og målet.

Jeg ser på den døra. Den er av metall. Det ville i hvert fall vært tungt å få spiker inn i denne døra, tenker jeg. Selv om døra den gangen nok var av tre, svingte Martin neppe hammeren. De sirlige nedskrevne tesene hans var formulert på latin. De var skrevet for kollegene, for de spesielt inter-esserte, for dem med særlig kunnskap, ikke for veggavisas tilfeldige forbipasserende.

Men saken var viktig! Saken var for alt folket, og for enhver. Og Luther var ikke bare en skarp tenker og debattant. Han var også en dyktig pe-dagog, samfunnsanalytiker og kommunikator. Det var da han oversatte tesene til folkets språk, tysk, og postet dem ved hjelp av datidens absolutt nyeste og revolusjonerende mediekommunika-sjon – nei, ikke helt Facebook eller Twitter eller Snapchat, men trykkekunsten – da først var det at det lille papiret fra Martin Luthers hånd ut-løste en omveltning. Vi kaller den reformasjonen. Martin Luthers setninger på et papir forandret samtiden, samfunnet, kirken, ja verdenshistorien – for alltid. De omfattende konsekvensene av Luthers teser forsvarer vel at vi fortsatt ser for oss at han hamrer dem opp på den døra.

Reformasjonen og tesene til Luther handlet om mye. De handlet overraskende mye om øko-nomi. De handlet om verdier. De handlet om verdien av et brev, en lisens, et dokument. Det var jo det avlatsbrevene var. De ble framstilt som en passerseddel – ut fra skjærilsiden og inn i him-melen, ut fra døden og inn i livet – med kirkens garanti, på vegne av Gud – mot betaling.

Luthers snirklete latinske teser var et opprør mot dette. Kanskje han ikke helt så det slik da han først tok opp kampen. Men uroen hans, er-faringen hans fra augustinerklosteret i Erfurt, fra samtaler og møter med mennesker i sjelesorg og fra hans pilegrimsferd til Rom førte ham helt hit: Han endte opp med å påstå at avlatstesene var dokumentfalskneri.

Hva var i veien med dem? De hadde jo pavens

egen velsignelse? Og folk ønsket dem? Det var jo tydeligvis et godt marked? De svarte på et behov?

Luthers anklage kan vi i dag utlegge slik: Av-latsbrevene var falske fordi de forvekslet og blan-det sammen to typer verdier. De gjorde tjenesten for andre om til fortjeneste. De reduserte verdier til verdisaker. De forvekslet det dyrebare med det kostbare.

For det finnes to typer verdier. De skjernes fint på engelsk: "Values" er noe annet enn "valua-bles". Verdisaker ("valuables") er verdier det blir mindre av, jo flere som deler. Verdier, de virkelige verdiene ("values"), det er de det blir mer av, jo flere som deler.

Og det er poenget i dag, kjære kandidater, kjære venner, kjære kolleger. Vi feirer den verdien som dere er og gir gjennom det akademiske arbeidet dere nå anerkjennes for: Det er verdier som aldri kan reduseres til varer eller regnes om til kroner og øre.

To av de 95 tesene viser oss noe dette. Først tese 37: "Enhver sann kristen, hva enten levende eller død, har del i alle Kristi og kirkens goder; dette blir gitt av Gud også uten avlatsbrev." Dette er gavens økonomi, det som er gitt. Enhver har del i alle godene – uten betingelser, uten fortje-nester, gratis.

Luthers insistering på denne gaven, *sola gratia*, og striden han utløste med sin stahet og sitt klarsyn på dette punktet, viser oss hvor vanskelig det er å fastholde noe som ren gave. Vi har en hang til å snike inn betingelser og gjenytelser. Og vip(p)s er gaven ikke lenger gave; vip(p)s er ver-dien blitt en vare.

Men dere kan innvende, gode kandidater, at det verdipapiret dere straks skal motta, jo ikke er ren nåde. Tvert imot: Det bygger på deres pre-stasjoner, bragder, deres meritter. Dette viser en verdi dere har fortjent gjennom innsats og intel-lekt.

Ja, riktig. Og her er det den vakre innled-ningen på tese 44, som jeg hilste dere med til å begynne med, viser vei, slik jeg leser den: "For gjennom kjærlighetsgjerninger øker kjærligheten, slik at mennesket blir bedre ..."

Kunnskap er en form for kjærlighet. Å søke, produsere og dele kunnskap er en kjærlighetsgjer-

ning. Kunnskapen blir større, jo flere som deler den. ”Jo mer som kommer inn i et hode, desto mer blir det plass til!” sa den svenske nobelprisen i litteratur Selma Lagerlöf.

Kunnskapens økonomi er delingsøkonomi. Akademia er og må være et pluss-sumspill der det blir mer til hver, jo flere som deltar – ikke et null-sumspill der vinnerens gevinst er lik taperens tap. Verdien av kunnskap er bortenfor det som kan veies og måles, telles og betales.

Vi lever i en tid som er nesten sykkelig opptatt av hva noe koster, men står i fare for å miste av syne hva det er verd. Denne sykdommen kan smitte også i akademia. Og dette går i siste instans på selve menneskeverdet løs, slik vi har sett i den senere tids debatt.

Lest på denne måten, ser vi at Luthers teser har gyldighet langt utover ganske spissfindig middelalderk botsteologi. De forteller oss noe avgjørende om det verdipapiret dere straks får mellom

hendene. De forteller oss noe om kunnskapen, om den uerstattelige verdien av kunnskap. Den kan aldri bli til salgs. Den må ikke gjøres til vare. Den skal ikke reduseres til fortjeneste, men gi næring til stadig mer tjeneste *for*.

Derfor, gode kandidater: Ta imot vitnemålet som et verdipapir av edleste sort. Dere har ærlig fortjent det. Sett det i tjeneste for andre, så, for å bruke Luthers ord, vi mennesker kan bli bedre – så samfunnet vårt kan bli tryggere og åpnere – så skolene våre kan bli enda mer inspirerende og inkluderende for barn og unge – så kirkene våre kan bli sannere mot sitt oppdrag og varmere i sin kjærlighet.

Kanskje var ikke de 500 årene en omvei. Kanskje de var en snarvei? I hvert fall var det en verdifull vei fram til denne dagens feiring av dere, og av kunnskapens verdi: ”For gjennom kjærlighetsgjerninger øker kjærligheten, slik at mennesket blir bedre.”

luther

Anne-Margrete Saugstad
BIBELN FOR HODE OG HJERTE

249,-

I denne boken deler Anne-Margrete Saugstad av sin store kunnskap om Bibelen og de bibelske tekstenes bakgrunn og sammenheng. Her finner du en rekke innfallsvinkler til hele Bibelens skatt-

kammer – fra skapelsesfortellingen til Johannes' åpenbaring. Som leser vil du få større oversikt og forståelse for hva Guds ord er, og hva det handler om: Hans plan og gjennomføring av sitt verk til menneskehetens beste.

Anne-Margrete Saugstad er en skattet forkynner og har i en årrekke vært lærer i Det gamle- og Det nye testamentet ved Bibelskolen i Staffeldtsgate, senere Høgskolen i Staffeldtsgate.

www.lutherforlag.no

ORGANISERING – TIL GLEDE OG BESVÆR

AV LARS HANA
LARHA@ONLINE.NO

Den perfekte organisering finnes ikke, så vi trenger en organisering som er god, og som trekker i riktig retning. Da kan vi gjøre det beste utav det og sette inn tiltak som svekker ulempene med den organisering vi velger. Det verste er en organisering som vi hele tiden må arbeide mot.

ILK 11/2017 skriver Westnes og Grønvik om organiseringen av Den norske Kirke. De skriver om forenkling av organisasjonen og om at vi trenger en organisasjonsstruktur som er enkel å forstå både for ansatte og andre. Dette er det bare å si ja og amen til (Det må være en korrekt måte å uttrykke seg i kirkelig sammenheng).

Hvis disse målsettingene oppnås, er det meste gjort. Som Westnes og Grønvik skriver, må organiseringen være edruelig med tanke på fremtidens ressurser (eller mangel på slike). Her vil jeg bringe inn et moment til: Spesielt i trange tider er det viktig med strukturer som gjør at fordelingen av ressurser oppleves rettferdig.

Sammenslåing av prostier til nye enheter kan være en god ide. Utøvelse av arbeidsgiveransvar og tilsettingsmyndighet kan ligge her. Da ville vi få enheter som er store nok til å ivareta arbeidsgiveransvar, og små nok til å ivareta nærhet. Westnes og Grønvik foreslår at dette skal gjelde prostiene i store kommuner, og viser til byer med flere prosti i én kommune. Men forslaget om at dette større prostiet kan deles inn i flere regioner/prestegjeld er en dårlig ide. Etter min mening er det viktig å unngå slike nye strukturer innenfor strukturen. Her vil vi få fem nivåer i stedet for fire; fire bør være mer enn nok. Å innføre en ordning eller et nivå som skal gjelde noen steder, men ikke andre, er forvirrende. Det er viktig å holde fast tanken om én enhetlig, enkel og tydelig ordning.

Jeg har også innvendinger til Westnes og Grøn-

vik sitt forslag om å tilsette på flere nivåer? Hva er begrunnelsen? Dette skaper et unødvendig skille mellom ordinerte/vigslede og andre ansatte. I tillegg må flere nivåer/organer utvikle samme kompetanse knyttet til ansettelse. Her vil jeg skyte inn at jeg ikke liker begrepet ”støttefunksjoner”. Det kan lett få en til å tenke at noen støtter andre, som da blir mer viktige. Vi drar lasset sammen.

At den som skal lede menigheten, har nødvendig kirkelig utdanning, er det neppe uenighet om. Men er det nødvendig med ordinasjon? Det er ikke sikkert lederen trenger å være prest. Debatt i Vårt Land har vist at mange kirkeverger har god kirkelig kompetanse. Det viktige må være gode ansettelsesprosedyrer som sikrer oss gode ledere. Vi trenger en sterkere bevissthet på hva slags ledere vi ønsker og trenger. Først og fremst trenger vi ledere som får andre til å blomstre og fungere. Det finnes bedre måter å sikre dette på enn å gi prestene en tilleggsutdanning i ledelse.

Som Westnes og Grønvik så riktig påpeker er det hva som skjer lokalt som er viktig. Flere, bl.a. Kjetil Haga, har påpekt at vi trenger gode rammer om lokalmenighetens arbeid uten detaljstyring. Den norske Kirke har dyktige medarbeidere (både ansatte og frivillige) med stor identifikasjon med mål og oppgaver. Likevel har vi nok ofte opplevd at mange ansatte tidligere har fokusert på det de selv syntes var viktig. Nå har pendelen slått ut til motsatt side; mange ansatte opplever at de detaljstyres. Selvsagt er dette en forenkling. Men poenget mitt er at vi trenger fokus på gode rammer som balanserer dette på en god måte. Blir det for trangt hemmes kreativitet og trivsel. Vi trenger ordninger som er så gode at vi kan fokusere på arbeidet som skal gjøres, og ikke på det formelle.

MÅNEDENS SALME JULI 2017

AV ESTRID HESSELLUND OG SINDRE EIDE
ESTRID.HESSELLUND@EIDEFORLAG.NO / SINDRE.EIDE@EIDEFORLAG.NO

*I LK 13/17 kom vi i skade for å trykke Månedens salme for juli med riktig overskrift, men med teksten til Månedens salme for juni. Vi trykker den derfor om igjen her – med riktig tekst – og beklager at vi ikke oppdaget feilen i tide.
Red.sekr.*

SÅ GRØNN EN DRAKT, SÅ RIK EN DUFT (N 13 845)

T: CARL DAVID AF WIRSÉN 1889 O: ØYSTEIN THELLE 1995 M: WALDEMAR ÅHLEN 1933

Lengselen etter sommeren er sterk her nord. I denne månedens salme er det en allmenn gjenkjennelse av sommer gjennom begge de to første versene. I en av de kanskje mest sanselige tekstene vi har i vår salmebok, synger vi om duften som har ”smykket dal og enger”. Vi synger om ”lundens sus og bekkens brus” som ”forkynner hva som kommer: Omsider blir det sommer!” I det andre verset slipper fuglesangen til. ”I mark og skog fra nord til syd / de jubler frem sin vise. Fra blomstereng og rede hører vi ”håpets klang i deres sang”.

Spør du svensker om hvilke salmer de kjenner, så kommer ”En vänlig grönskas rika drakt” ganske høyt på listen – ja, kanskje helt på topp. Den forbindes gjerne med skoleavslutning før sommerferien, og den har stått på standardrepertoaret til svenske kor helt siden midten av 1930-tallet. Da fikk teksten en ny melodi – og komponisten Waldemar Åhlen laget også et korarrangement som fortsatt er i bruk i vårt naboland. Teksten, skrevet allerede i 1889 av den svenske poeten og litteraturkritikeren Carl David af Wirsén, var opprinnelig tonesatt til en 1700-talls tysk melodi, men det var først med Åhlens melodi at salmen ble folkeeie. Den er et førstevalg for mange når de velger salmer til bryllup. Den ble blant annet sunget ved kronprinsesse Viktorias og Daniel Westlings bryllup i juni 2010.

Salmen, med tittelen ”Sommarpsalm”, ble skrevet til midtsommerdagen. Bortsett fra jul, er midtsommer den viktigste feiringen i den svenske kalenderen. Har du deltatt på en svensk midtsommernattsfeiring, er det ikke usannsynlig at du hørte salmen – både som korsang og som fellesang. Og kanskje sang du med, for salmen har

sunget seg godt inn også i Norge siden den kom med i Salmer 1997 i Øystein Thelles oversettelse.

Her utfoldes det frodige sommerlivet: Liv og vekst, forgiengelighet og død, nyskapning og oppreisning. Og sommerlivet er bærebjelken som gir mot og glede, også når høsten nærmer seg.

Ofte synges bare de tre første versene – kanskje fordi fortsettelsen kan oppleves som en nedtur. Allerede i det tredje verset kan det fornemmes en pekefinger. Greit nok å glede seg over vår og sommer, men husk på det viktigste, det som består når alt annet visner og dør: Guds ord og miskunn!

Men det kan likegodt oppleves sjelesørgerisk. Vi vet jo at sommeren er kort. Vi vet at både blomst og løv ”blir muld og støv”. Vi vet at slik er det med menneskelivet også. I det fjerde verset utfoldes dette med en tekst fra profeten Jesaja som bibelsk klangbunn for salmedikterens poesi: ”Alle mennesker er som gress ... Gresset tørker bort, blomstene visner når Herrens Ånde blåser på den ... Gresset tørker bort, blomstene visner, men ordet fra vår Gud står fast for evig.” (Jes 40,6–8)

Håpsdimensjonen er sterk i det avsluttende femte verset. Her viser Øystein Thelle sin genialitet som gjendikter. I den svenske originalen synges det om Paradis ”där intet vissnar mera.” Thelle griper tilbake til sommermotivet fra de to første versene og oppfordrer oss til å syng ut vårt håp med disse ordene: ”Så syng det ut: Snart skaper Gud / en sommer uten make / og gir oss alt tilbake.”

Klikk deg inn på NRK/TV, ”Salmeboka minutt til minutt”, og lytt til denne månedens salme med koret Cantilena fra Orkdalsregionen.

MÅNEDENS SALME AUGUST 2017

AV ESTRID HESSELLUND OG SINDRE EIDE
ESTRID.HESSELLUND@EIDEFORLAG.NO / SINDRE.EIDE@EIDEFORLAG.NO

SOM TONER I EN EVIG SANG ER DINE ORD OG BUD (N 13 395)

T: SVEN AASMUNDTVEIT 2008, ETTER QUMRAN-TEKST OVERSATT AV TORLEIF ELGVIN 2003
M: IRSK FOLKETONE

I 1947 gjorde en gjetergutt det første funnet av noen bokruller i en fjellhule i Khirbet Qumran, et sted som ligger omkring 10 km fra Dødehavets nordvestlige bredd i Israel. På stedet finnes det ruiner fra fortiden. Funnet av disse såkalte "dødehavsrullene" var en epokegjørende historisk hendelse, og det skulle vise seg at de kaster nytt lys over bibelhistorien og Jesu samtid.

Qumran-tekstene er under utforsking av en utvalgt gruppe forskere fra flere land. Én av disse er den norske dr. theol. Torleif Elgvin, førsteamanuensis ved Høgskolen i Staffeldts gate. Han er bibelforsker med dødehavsrullene som spesialfelt. I boken "Mine lepper spiller fløyte" (2003) har han presentert en norsk oversettelse av et utvalg av tekster fra Qumran. Det er poetiske tekster – esseisk visdom – fra dødehavsrullene og andre skrifter, som fører oss inn det jødiske folks tro, håp og lengsel i de siste par århundrer før vår tidsregning, og som har en særlig poetisk kvalitet.

"Som toner i en evig sang" er antagelig den første "Qumran-sangen" i en offisiell kirkelig salmebok.

Prost emeritus Tore Kopperud som ledet salmebokutvalget frem til salmebokforslaget 2008 (Salmebok 2008, Eide forlag), fikk den idé at noe av dette Qumran-stoffet burde lyde i vår salmesang. Noen av våre salmediktere ble utfordret til å prøve å gi et utvalg av tekstene en sangbar form. Sven Aasmundtveit var blant dem, og han valgte teksten som hadde gitt Torleif Elgvins bok sin tittel, "Mine lepper spiller fløyte". Aasmundtveit bruker dette sitatet som avslutning på hvert vers: "Mine lepper spiller fløyte, Gud, etter dine noteblad." Han valgte en kjent irsk folkemelodi til sin sangtekst, en svært melodisk melodi som gir en

fornemmelse av fløytens vare spill og lyse toner.

Hva er det som står på Guds "noteblad", og som vi utfordres til å spille etter? I det første verset understrekes det at det dreier seg om Guds ord og bud som viser oss "den gode vei: å kjenne deg, min Gud". Teksten gir assosiasjoner til Salme 119 i Det gamle testamente, en salme som understreker hvor godt det er å følge Guds ord og bud. Aasmundtveit uttrykker kjennskapet til Gud og hans ord og bud som sitt livs "kildevell, som gleden strømmer fra". I salme 119,35 ber salmisten: "Led meg på den stien dine bud viser, for den gir meg glede."

Det andre verset understreker tryggheten og trøsten ved å kjenne Guds ord og lov fra tidlig morgen til sen nattetid. I begynnelsen av det tredje verset endrer salmen karakter. Etter de to første versenes lovsang av Gud og hans lov som gir så mye trøst og glede, kommer nå en syndsbekjennelse: "Mitt svik, min synd, den kjenner jeg, / mitt dyp, min mørke bunn." Disse linjene er viktige som klangbunn for lovsangen. Å spille etter Guds noteblad er også å erkjenne sannheten om seg selv, å se sitt mørke, sine svik og sin synd i lys av Guds ord. Den vare og tydelige påminnelsen om dette i Aasmundtveits versjon av denne Qumran-teksten gjør at det kjennes ekstra godt å synge ut den avsluttende lovprisningen: "Men du, min Gud, min rettferd er, / du er min faste grunn. Du er min fred, mitt kildevell / som livet strømmer fra. / Mine lepper spiller fløyte, Gud, etter dine noteblad."

Gå inn på YouTube, søk på "Som toner i en evig sang", og hør Sven Aasmundtveit synge denne vakre salmen.

I samarbeid med Eide forlag trykker LK hver måned en omtale av en av de nye salmene i Norsk Salmebok. Omtalen finnes også på www.norsksalmebok.no, der man dessuten kan finne salmeforslag til gudstjenestene.

ORD AV LUTHER

OM NATTVERDEN

Kva er nattverden?

Svar: Nattverden er vår Herre Jesu Kristi sanne lekam og blod, innsett for oss kristne av Kristus sjølv til å ete og drikke under brød og vin.

(...)

Kva gagnar det då å ete og drikke dette?

Svar: Det ser vi av desse orda ”gjeven” og ”utrent for dykk til forlating for syndene”, nemleg at i sakramentet får vi forlating for syndene, liv og sæle. For der det er forlating for syndene, der er det liv og sæle.

Korleis kan det at vi et og drikk lekamleg, verke så store ting?

Å ete og drikke gjer det visseleg ikkje, men dei orda som står her: ”Gjeven for dykk” og ”utrent til forlating for syndene”. Desse orda er, saman med det at ein et og drikk lekamleg, hovudsaka i sakramentet. Og den som trur på desse orda, han har det dei seier, såleis som dei lyder, nemleg ”forlating for syndene”.

Kven tek imot dette sakramentet på ein verdig måte?

Svar: Å faste og bu seg lekamleg er vel ei fager utvortes tukt. Men rett verdig og vel skikka er den som trur på desse orda: ”Gjeven for dykk” og ”utrent til forlating for syndene”. Men den som ikkje trur på desse orda eller tvilar, han er uverdig og uskikka. For dette ordet ”for dykk” krev hjarto som einast trur.

Frå Vesle katekisme.

Sitert etter Arve Brunvoll og Kjell Olav Sannes:

Den norske kirkes bekjennelsesskrifter

– Vedkjenningsrifiene til Den norske kyrkja,

Lunde 2017.

SØNDAGSTEKSTEN

INGVILD HELENE MYDSKE FALLEGÅRD - HILDE BARSNES - KJELL A. SKARTSETERHAGEN - TORBJØRN HOLT

15. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN - 16. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
MIKKELSMESSE - 17. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

15. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

17. SEPTEMBER 2017

Prekentekest Matt 7, 24–28
Lesetekster Sal 33, 1–9 / 2 Pet 1, 5–9.
Liturgisk farge: Grønn

"SKAPERVERKET ER IKKE TIL SALGS" - REFORMASJONSTEMA 2

Til søndagen: Med reformasjonstemaet ga jeg meg selv litt større frihet enn vanlig i arbeidet med dagens tekster. Jeg har oppholdt meg mer med lesetekstene enn jeg vanligvis gjør. Dette er en mulighet til en temagudstjeneste. Her kan lokale krefter inviteres inn i kirkens rom, til deltagelse og bidrag i gudstjenesten, og til samtale på kirkekaffen. En mulighet er å la lokale krefter involveres i en samtalepreken eller til et foredrag på kirkekaffen. Jeg nevner noen forslag til personer som kan involveres i gudstjenesten, og i tekstgjennomgåelsen gir jeg noen tanker og idéer du kanskje kan bygge videre på: Byggingeniør, geolog, meteorolog, psykolog, sosionom, ungdom fra Natur og Ungdom, eller hva med noen

som står midt i husbygging eller oppussing hjemme?

Lesetekstene: Salme 33 leder oss mot reformasjonstema 2 med ordene "Ved Herrens ord ble himmelen skapt, hele himmelens hær ved pusten fra hans munn. Han samlet havets vann som i et kar, la havets dyp i forråd." Og så den vakre, presise avslutningen i vers 9 "Han talte og det skjedde. Han befalte og det sto der."

For dem av oss som lever i Norge og er bortskjemt med fantastisk majestetisk natur året gjennom, kan salme 33 tas rett til hjertet. Jeg tenker på fjell tindene i Lofoten, som spisser seg opp mot himmelen, havet som strekker seg langs hele vår langstrakte kyst fra Halden i sørøst, via Oslo, Vestfold, Sørlandet, Vestlandet med alle fjordarmer som stikker inn i bygdene, forbi værharde klipper og kontraster, oppover Trøndelag, forbi polarsirkelen, over utstrakte fjellområder og Norges nordligste fastlandspunkt til Kirkenes og Grense Jakobselv: "Han la havets dyp i forråd" – her finnes mange muligheter for menigheten til å sette sitt preg og gi en lokal tolkning av reformasjonstema 2 "Skaperverket er ikke til salgs". Og mulighet finnes i kirkerommet, kan man bruke bildespill på veggen med lokale naturbilder; lokale krefter kan stå for fotograferingen – eller hva med å gi konfirmantene eller ungdomsgruppen ansvaret?

Med tanke på denne sommerens protester mot turister i Sør-Europa er det jo også interessant å

se på hvilke konflikter man i lokalmiljøet kommer i, når det gjelder tema ”Skaperverket er ikke til salgs”. Det betyr ikke at det er ulovlig å gjøre business på naturen, men er det profitten eller naturens behov som blir det styrende?

2 Pet: Teksten fra 2 Pet gir meg noen utfordringer. Det begynner tidlig i teksten med ordene ”rett liv”. Jeg tror så mange i dag lever med redselen for å kaste bort livet sitt, velge feil partner, feil jobb, feil livsstil, feil kosthold. Vi sammenlikner oss med andre via sosiale medier, og vi er i ferd med å bli veldig utsatte og sårbare. Da blir ord som ”innsikt, selvbeherskelse, utholdenhet, gudsfrykt, søskenkjærlighet og kjærlighet” kanskje krevende – eller er disse ordene oppskriften på et ”rett liv”, altså et liv som er godt for oss å leve?

Det er litt morsomt å se på disse ordene og gruppere dem. Innsikt, selvbeherskelse og utholdenhet er moderne i dag. Vi finner det i yoga og meditasjon; vi finner det i filosofi og psykologi. Det er vel få ting som det er så store uenigheter om, som ordet selvbeherskelse. Hva betyr det å beherske seg selv? Og er det i det hele tatt mulig? Og er det sunt? Mange sår er skapt i sjeler som har behersket seg og kontrollert, undertrykt egne behov og ikke vært sann mot seg selv. Mange sår har også vært skapt i den totale mangelen noen har når det kommer til selvbeherskelse, de som eksploderer stadig vekk og får ut alt sitt eget gruff, men som ikke alltid ser til at det lander hos rett person. Er motsatsen til selvbeherskelse å leve ut absolutt alt, uansett? Jeg tror ikke det, men på en gyllen middelvei der hver og én av oss må jobbe med selv, gjennom hele livet.

Gudsfrykt, søskenkjærlighet og kjærlighet er de neste ordene. Interessant at ordet søskenkjærlighet står med, i stedet for nestekjærlighet. Mange kjenner på utfordringer med søskenkjærlighet, både i familien, i slekten og i menigheten.

Kanskje nettopp derfor henger disse tre ordene sammen. Gudsfrykt, som er et resultat av Guds kjærlighet til oss, viser oss vegen til søskenkjærlighet og kjærlighet.

Med dagens andre reformasjonstema kan vi teste oss ved å lese disse verdiordene fra 2 Pet opp mot skaperverket. ”Innsikt, selvbeherskelse, ut-

holdenhet, gudsfrykt, søskenkjærlighet og kjærlighet” skal ikke bare være en rettleder for vårt forhold til Gud, til andre mennesker, til oss selv, men også til Guds skaperverk, til naturen.

Det kan bli spennende samtaler på kirkekaffen omkring disse ordene og vårt forhold til og vårt ansvar for vårt lokale miljø og naturen der menigheten har sitt liv.

PREKENTEKSTEN:

Naturen slår sterkt i teksten fra Matt 7: ”Regnet styrtet, eleven flommet, vindene blåste og slo mot huset.” Ordene er gamle; det moderne mennesket over hele vår klode har likevel en umiddelbar gjenkjennelse av disse ordene. Selv om man lever langt fra en elv, har vi alle kjent på naturens krefter, om det så er i form av jordskjelv, skogbrann, tørke, hetebølge, orkan, tyfon eller tsunami.

Hvordan kan et menneske trygge sitt liv, sin hverdag, sin helse i møte med naturens kraft?

Hvordan kan et menneske trygge sin tro i møte med alt som vil rive troen i stykker? Hvordan kan et menneske stå fast i sin tro i møte med ondskapens kraft? Mot likegyldighetens kraft? Mot rikdommens kraft? Mot depresjonens kraft? Eller mot hva det er i ditt liv, som står i fare for å rive troen ned?

Teksten fra Matteus er veldig tydelig på én ting. Det er ikke omstendighetene vi kan endre på. For både den som hadde bygd hus på fjell, og den som hadde bygd hus på sand, var omstendighetene i utfordringene de samme. Regnet styrte; elvene flommet, og vindene blåste og slo. Vi mennesker kan bruke uendelig mye energi på å klandre været (særlig vi som bor i Norge kanskje?). Men selv i 2017 har ikke menneskeheten funnet måter å styre eller kontrollere været til vår fordel på. Heller ikke mot livets stormer og kast kan vi mennesker verge oss. Vi kan klage, syte og sørge, men vi kan ikke forandre omstendighetene.

Det vi kan gjøre er å se til fundamentet, grunnlaget, hvilke muligheter vi har å bygge på.

I samfunnet har vi eksperter for slike oppgaver. Ingeniører og geologer jobber sammen for å analysere berggrunnen før man kalkulerer og be-

stemmer hva som må gjøres av forarbeid før man f.eks. bygger en bro, en tunnel, en veg, et hus.

I livet står vi kanskje ofte alene om hele denne jobben? Det blir lett ensomt. Og resultatet kanskje ikke særlig bra?

Det er ikke lett å stå alene med alle analysene og gjøre alt grunnarbeidet før husbyggingen starter. I livet bygges vårt hus allerede før vi selv har tanker å formulere og kommunisere, før vi har ord å snakke med. Grunnlaget blir lagt av den familie, den slekt, den sammenheng, den menighet vi er født inn i og vokser opp i. Når vår egen byggeprosess starter, avhenger av personlighet. Men en eller annen gang mellom 4–5 år og 25–30 tar de av oss som har mulighet, regien over eget liv. Noen vil da gå i gang med å rive, bygge nytt, pusse opp med en gang. Andre vil foredle produktet, fortsette byggingen, vedlikeholde huset og se til at grunnlaget fortsatt holder.

Fundamentet – Denne søndagen gir oss muligheten til å reflektere over hva som er fundamentet for vår tro. Vi har kanskje de rette teologiske svarene på dette. Men i hverdagen, i praksis – fungerer fundamentet i praksis? Jeg har hatt utrolig mange dåpsgudstjenester i det siste. I Sverige er det en tradisjon at dåpen ofte skjer utenfor vanlig gudstjeneste, i egne korte, enkle gudstjenester der dåpen har hovedfokus (Jeg begir meg ikke inn i diskusjon om hva som er best her... men det er et interessant tema!). Jo flere barn og konfirmanter jeg har døpt denne våren, desto mer har jeg kjent at ordene har vokst i munnen min. Det blir floskler og tomme ord, opplever jeg selv. Da er det fundamentet det er noe galt med. Det blir vanskelig å formulere innholdsrike ord som bærer gjennom tradisjon, fokusforstyrrelser og kirkerommets sakrale stemning.

Selv som prest tror jeg vi i blant må stoppe opp og gi fundamentet, trosgrunnlaget fokus. Luthers ”Troen alene” hjelper lite hvis troen står helt alene, hengende i løse luften. Den må være grunnfestet på ”Han talte og det skjedde. Han befalte og det sto der”.

Å bygge sitt hus på fjell er å bygge troen på et sikkert, stødig og sterkt fundament. Jesus Kristus, hjørnesteinen som bygningsmennene vraket, er dette fundamentet. Fordi elementene som omgir

vårt liv og vår tro, stadig er i endring, er husbygging når det kommer til tro, et prosjekt som stadig pågår – ikke i gammel pietistisk forståelse ”I morgen kan det være for sent”, men som en påminnelse til deg og meg om å se til at huset fortsatt står trygt rotfestet på fundamentet, Jesus Kristus.

”Skaperverket er ikke til salgs”, reformasjonsjubileet har gitt oss muligheten til flere temaer å jobbe med. I dag er det fokus på skaperverket der mennesket ble skapt som kronen på verket, med ansvar og oppgaven å forvalte Guds gode gaver, en jobb som stadig er like aktuell.

SALMEFORSLAG:

Se universets Herre i rommets kongehall eller
Store Gud, vi lover deg. Land og hav og atmosfære

Måne og sol

Himmelske Far, du har skapt oss

Vi rekker våre hender fram

Herre Gud ditt dyre navn og ære

Stjernene lyser fremdeles i mørket

INGVILD HELENE MYDSKE FALLEGÅRD
PREST I TORSLANDA-BJÖRLANDA
MENIGHET I GØTEBORG
INGVILD.FALLEGARD@GMAIL.COM

16. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

24. SEPTEMBER 2017

Prekentekest: Mark 7,31–37

Lesetekster: Sal 40,2–6, Rom 8,19–23

Fortellertekst: 2 Mos 16,11–18

Liturgisk farge: Grønn

"ALT HAN HAR GJORT, ER GODT!"

Å bli overveldet av godhet er en forunderlig ting, og folket virket overrasket over hvem Jesus var, og det han gjorde. Hvordan kunne det ha seg at alt han gjorde, var godt? Han gjorde syke friske, fikk døve til å høre og stumme til å tale. Hva skjer med oss mennesker når vi blir overveldet av godhet, eller overøst med kjærlighet? Klarer vi å ta imot? Eller blir vi forundret, litt skeptiske og usikre på hvordan vi skal forholde oss til det? Leter vi etter medaljens bakside mer enn å åpne øyne og ører for det gode som blir gitt oss? Det er liksom for godt til å være sant at noen overøser oss med godhet, uten forbehold!

"JEG VENTET OG HÅPET PÅ HERREN. HAN BØYDE SEG TIL MEG OG HØRTE MITT ROP."

Gjennom lesetekstene bygges det opp en forventning til prekentekest. De fokuserer på lengselen etter, og håpet om en forløsning. Skaperverket er underlagt forgjengeligheten, men likevel er det håp. Gud har lovet at det skapte skal bli frigjort fra forgjengeligheten. Her males det ut bilder i begge tekstene, som kan være fine å ta med seg inn i prekenen. Disse kan brukes til å knytte an til vår allmenne opplevelse av sårbarhet som mennesker, og våre lengsler og søken etter å kunne knytte an til et håp.

PREKENTEKSTEN

Etter den geografiske angivelsen følger denne fortellingen det vanlige oppsettet for underfortellinger. Jesus formaner folket som er samlet, om at de ikke skal fortelle om hendelsen, men de bryter dette gang på gang. Slik antydes det at grunnen til at han helbreder folk, er mer enn selve handlingen, og forteller ikke hele historien om hvem han er.

Vers 31: "han tok veien om Sidon" – denne rundturen Jesus tar her, har interessert forskere opp igjennom tidene da den i all hovedsak går gjennom ikke-jødisk land, altså hedensk land. Dette kan være Markus sin måte å fortelle om den fremtidige kristne kirkes misjon til hedningene.

I vers 32 hører vi om at mannen som blir helbredet, både var døv og ikke kunne snakke ordentlig i motsetning til i vers 35 der vi hører om at ørene blir åpnet, og han kunne snakke rent. Jesus tar ham med bort fra mengden og utfører et helningsrituale. Han bruker i denne fortellingen spytt, slik vi også finner andre eksempler på, som han berørte tungen med, i tillegg til at han stikker fingrene i ørene hans. I vers 34 ser Jesus opp mot himmelen og sukker og sier til mannen: Effata, lukk deg opp! Dette er å forstå slik det står, at Jesus ble fylt av medlidenhet for mannen og ba til Gud for han, ikke som noen magisk rite. Vers 35 understreker den helhetlige karakter av helbredelsen som omfattet både ører og tunge. Han kunne både høre og snakke rent etter underet. Noen kilder har med at det skjer med én gang, slik vi også har i den norske oversettelsen ved bruken av ordet straks. I vers 36 får vi formaningen om ikke å fortelle om hendelsen til noen, slik jeg også var inne på i starten her. Gjennom dette insisterer Markus på at Jesus er så mye mer enn en som gjør under og helbreder, og at hans fulle identitet bare blir åpenbart gjennom hans død og oppstandelse. Folkemengdens motsatte reaksjon på forbudet bekrefter realiteten av underet, samtidig som det understreker Jesu identitet. I vers 37 er ordene som uttrykker folkets entusiasme for Jesus, tatt fra en apokalyptisk del av Jesaja 35,5–6, som antyder at gjennom Jesus og hans virke er Guds rike nær. Dette setter også

hendelsen og fortellingen inn i den større sammenhengen.

PREKEN – Å VÆRE MENNESKE I GUDS VERDEN!

Det kan være fint å begynne med å gripe tak i noen av våre felles erfaringer av å være menneske i verden denne søndagen. Hva er det som gir oss trygghet og glede, og hva er det som utfordrer oss, frustrerer og gjør oss redde? Både Salme 40 og romerbrevsteksten som vi leser, gir oss noen veier inn til å snakke om vår sårbarhet som mennesker. Hva er innenfor, og hva er utenfor vår kontroll i tilværelsen? Hvordan finner vi balansen i livet når vi må forholde oss til en masse usikkerhetsfaktorer?

Vår sårbarhet som mennesker er ikke det letteste tema å snakke om. Mange sitter med sterke erfaringer på godt og vondt av å oppleve sårbarhet både i eget liv og blant sine kjære. Vi mennesker har utviklet veldig mange strategier for å holde det som er sårbart, på avstand så godt vi kan, og tilsynelatende opprettholde en slags balanse i livet på den måten. Det kan fungere bra i lang tid dersom vi ikke utfordres alt for mye. Men i møte med livserfaringer der vi blir makteløse, blir sårbarheten ofte mer og mer påtrengende, og mange av oss opplever at vi trenger å kunne støtte oss på noen eller noe som gir oss et holddepunkt utenfor oss selv. Kanskje er det nettopp det øyeblikket da vi erkjenner for oss selv at vi er gjennomgripende sårbare, som er nådens øyeblikk? Nåden er at vi ikke blir møtt med avvisning, tomhet og død, som gjerne er det vi er aller mest redd for, men at i dette øyeblikket bor Gud, og vi møtes der av en åpen favn av kjærlighet. Da Jesus døde, tok han bolig i øyeblikket, og uansett hvor vi går, og hvilken livserfaringen øyeblikket inneholder for oss, så bebor Gud det først. Om og når vi tør å åpne oss for underet, er det nåden og kjærligheten vi favnes av øyeblikk for øyeblikk. Alle mennesker bærer på erfaringer av avvisning, sår og skuffelser, og vi vil gjerne sørge for å ha et forsvar oppe slik at vi er forberedt når noe slikt rammer oss. Vi trenger vårt forsvar i denne verden vi lever. Men for å ta imot godhet, kjærlighet og for at våre sår kan få mulighet til å gro,

trenger vi også å åpne opp kropp, sjel og ånd! Kanskje er det, paradoksalt nok, til og med vanskeligere for oss å tro på Guds godhet og nåde, enn å avvise det? Da har vi på en måte sikret oss for å ikke bli skuffet, men samtidig har vi også lukket øyeblikket og muligheten for oss selv for å kunne bli overøst med godhet og kjærlighet. Jesus møtte en mann som var veldig klar over sin sårbarhet og kunne verken høre eller snakke ordentlig. Hans ønske var å bli helbredet, og han fikk ønsket sitt oppfylt da han ble overøst med godhet og møtte livets og nådens Gud. Jesus bruker ordet "Effata" – lukk deg opp, når han helbreder mannen. Disse ordene er også til hver og én av oss fordi vi trenger alle dypest sett å bli helbredet i vårt indre – helbredet for vår skepsis, avvisning, frykt og mangel på tillit og tro. Jesus ber også for oss, lukk deg opp, og for at våre hjerter skal kunne åpne seg for troens under, og at alt det skapte skal bli frigjort, deg og meg. Troens under er helbredende, og det er en gave som er gitt til oss alle. Den legges i tomme, åpne hender. Dette fikk mannen erfare, og dette er også en erfaring Gud vil gi oss alle. Jeg håper denne fortellingen kan inspirere oss til å preke om den helbredelse vi alle trenger og lengter etter, og at vi som skal preke kan åpne opp fortellingen og la de som hører på vandre sin vei i fortellingen om oss og Gud.

⁴ Han la en ny sang i min munn,
en lovsang til vår Gud.

⁶ Store ting har du gjort for oss,
Herre, min Gud,
underfulle verk og planer,
ingen er din like.
Vil jeg fortelle og tale om dem,
er de for mange til å telles.

(Salme 40)

HILDE BARSNES
SJØMANNSPREST I BERLIN
HILDE.BARSNES@GMAIL.COM

MIKKELSMESSE

29. SEPTEMBER 2017

Prekentekest: Matt 18,1–6.10–11

Lesetekster: 2 Mos 23,20–22 / Hebr 1,5–14

Liturgisk farge: Hvit

MICHAEL ROW THE BOAT ASHORE

I 1999 sto Mikkelmesse opp igjen i vedtaks form på kirkemøtet etter en dvale fra 1770. Det er den 29. september (i år en fredag) som er dagen, men den kan feires til søndagen som kommer nærmest (i år søndag 1. oktober). Det er kanskje ikke dagen som feires stort med flagg over det ganske land, men den er en merkedag og et ankerfeste til vår troslære der engler har en plass. Dagen er viet erkeengelen Mikael og de andre englene, ikke minst den som også har et navn, erkeengelen Gabriel. Hvis man vil vite hva Den norske kirke offisielt lærer om engler, kan man gjerne gå til Dagens bønn på Mikkelmesse:

”Evide Gud, himmelens og jordens Herre, du har engler og mennesker i din tjeneste. Vi takker deg fordi du sender dine budbærere for å vokte og verne oss mot ondskapens makter. Vi ber deg: Gi oss å stride troens gode strid, så vi etter dette liv får del i englenes lovsang i himmelen, ved din Sønn Jesus Kristus, vår Herre, som med deg og Den hellige ånd lever og råder, én sann Gud fra evighet til evighet. Amen.”

Gud bruker engler i sin tjeneste, slik han også bruker mennesker. De skal på en spesiell måte verne mot ondskap. De står oss bi når vi kjemper troens gode strid. I det tilværet som vi kaller himmelen, er det å få del i englenes lovsang en tilstandsbeskrivelse. I dagens evangelietekst møter vi tanken om at hvert menneske har en beskyttende engel – en skytsengel. En annen viktig rolle som ikke er så sentral i dagens tekst, er budbærerrollen. Ved den tomme grav er englene

faktisk nyhetsanker!

Tanken om engler kan virke avleggs og tilhørende et gammelt verdensbilde og alt som hefter ved det. Men det er altså ikke slik at vår kirke har satt englene inn i en kirkehistorisk monter i museet over det førmoderne. Vi synger om dem og møter dem i salmer og beretninger, særlig ved jul og pinse. De daler ned i skjul, men skjuler ikke den tomme grav.

Mikaels oppgave er å lede avdødes sjeler til paradiset, heter det på Kirkens hjemmeside: Michael row the boat ashore – på paradiset breidd, og da gjelder det å være med i båten! Han har fått mange kirker viet til seg. 20 av 28 Mikaelskirker i Norge befinner seg i Oslofjordområdet og på Østlandet. Tradisjoner om at Mikael har vist seg på høyder og fjell, gjør at mange Mikaelskirker ligger høyt. Den siste Mikaelskirke som er vigslet i Norge (meg bekjent), er Mikaelskapellet på pilegrimsleden nederst i Vinstradalen sør for Oppdal. Dette lille kapellet ligger med fantastisk utsikt mot nord. Nidarosdomen har et eget Mikaelskapell helt nord i nordre tverrskip over Munkegateinngangen, som en frontstilling, også mot nord. I 1999 ga Eivind Luthen ut en bok som handler om St. Mikael.

TEKSTENE

I teksten fra 2 Mos møter vi engelen som veileder og ondskapens motstander. I hebreerbrevsteksten brukes englene til å vise hvem Sønnen er. I evangelieteksten er det ikke Mikael, men barna som står i sentrum, bokstavelig talt! Og englene kommer inn i bildet fordi de på en spesiell måte står i forbindelse til ”disse små”. Barna ”har sine engler i himmelen, som alltid ser min himmelske Fars ansikt”. Englene skal verne disse små mot de som lokker til fall – og på en spesiell måte være med og samle inn de bortkomne.

Teksten opptrer i en disippeltale (18,1–35), og undervisningen skjer her på grunn av et direkte spørsmål fra disiplene om hvem som er den største i himmelriket. Da kaller Jesus til seg et lite barn og bruker barnet som medierende tegn som formidler læringsmålet (helt i tråd med moderne psykososial læringsteori der et læringsmål formidles ved hjelp av et medierende artefakt.

Stikkord Vygotsky!). Jesus identifiserer seg med barnet og sier rett ut at ”den som tar imot et slikt lite barn i mitt navn, tar imot meg”. Mediter over dette!

BARN ELLER ENGEL OG KAJ MUNK

Med første rekkes tekster kan en altså fravike fra trenden i tekstmaterialet for dagen og fokusere over mot barnet og barnets stilling i kristendommen. Jeg griper denne anledningen og nevner boka ”Størst er barnet. Artikler om barnet i Kaj Munks forfatterskab” som kom på Anis forlag Fredriksberg 2010.

I dramaet Ordet får barnet i kraft av sin uskyld nøklene til himmelriket. Øyvind T. Gulliksen skriver i sin artikkel ”Kom og sæt jer her, i smaa”: ”Hos Munk blir språket i evangeliefortellingen om barnet knyttet til en forestilling om barndom som han tok med seg fra romantikken, der barnet ofte er skildret som nærmere naturen og det umiddelbare enn den voksne som er stivnet i sine rasjonelle forestillinger.”

Slik blir barnet et forbilde i det å være nyfikent og nysgjerrig på tilværet og ikke ta noen ting for gitt og som selvfølge. Barnet er i sitt naturlige vesen både hjelper og forløser samtidig som barnet trenger oppdragelse og lærdom. Men i møte med barnets tilegnelse forløses en ny læringsopplevelse også hos den voksne. Det ville også Jesus peke på for disiplene. ”Å ta imot barnet” har vært et tema hos store europeiske forfattere rotfestet i den kristne tradisjonen, som Charles Dickens’ Oliver Twist, Victor Hugos Cosette i De elendige og Hector Malots Remi i Frenseløs.

IGNATIUS AV ANTIOKIA

Etter en tidlig tradisjon i Østkirken (Nikeforus II,35) er barnet som Jesus stiller fram foran seg, den Ignatius som senere ble den første biskopen av Antiokia, en av de såkalte apostoliske fedre, martyr og en sentral skikkelse i den andre generasjonen av kristne ledere. Carl Henrik Martling skriver om denne tradisjonen i sin ”Mitt i virkeligheten” Del 2 at *”for Ignatius var det en glede han aldri glemte da Jesus løftet ham opp og stilte ham fram for disiplene. Det var ikke den stolte*

gleden over å bli framstilt som et ideal – det forsto han nok knapt – men den enkle og naturlige gleden over å bli sett og igjenkjent. Denne gleden tilhører alle Guds barn. Da de er sett og igjenkjent, står deres engler innfor Guds trone og ser inn i Guds ansikt. Et barn er nære gleden fordi det ennå har evnen til å forundre seg uten å behøve å forklare det uforklarlige. Som englene kan de glede seg over at Gud er Gud og ingen annen.”

BARN OG GUDSTJENESTE FOR BARN

Et sentralt tema på Mikkelsmesse blir derfor ikke bare barnet som eksempel, men ansvar for barn og at barn kan få et trygt og naturlig gudsforhold og vernes mot det onde, enten det er på hjemmebane eller utebane. Av Gud har de fått rett til Guds rike; det er et rike som tilhører dem; derfor skal de ikke foraktes eller forføres. Dåpen – barnedåpen – handler om å bli stilt fram og døpt inn i Jesu Kristi kirke. Det å holde barnet opp for menigheten etter dåpshandlingen gir spesiell mening i forhold til dagens tekst. Å lage en gudstjeneste som kommuniserer med barn er en selvfølge.

TROSOPPLÆRING

Dagen kan brukes i trosopplæringen – og engler og vern mot det onde kan være sentrale tema. Å gi barn et naturlig forhold til engler er et prosjekt som bør utføres med klokskap, visdom og forbønn. Englene skal ikke plasseres i det irrasjonelle, men som en del og et tegn på Guds godhet. Vi har alle vår engel som følger med oss og leder oss på vår vei, gleder seg når vi er glade, og sørger når vi overlater tid til motstanderen. Synes du det er vanskelig å tro? Spør om din tro er barnlig nok (Jeg sa ikke barnslig).

I en kirke hvor mellomvesener mellom Gud og mennesker står lavt i kurs, og rasjonelle, lutherske rettferdighetskategorier appellerer sterkere til oss enn engler og vesener for Guds trone, kan det være godt å hengi seg til disse vitnesbyrd fra Jesus. Når vi sier Skriften alene, trenger vi ikke si Engler alene, men vi må huske at det er i Skriften det står om engler, og ikke i gnostiske overleveringer. Det er Jesu ord, ingen annens.

SALMEBOK OG AFTENBØNN

Mikkelsmesse har et eget kapittel i den nye salmeboka (257–260), med salmer av Grundtvig, Sosa/Hallqvist, Hillestad og Ellingsen. Svein Ellingsens salme ”Det er Guds englers dag!” er det umulig å komme utenom hvis en først feirer. Både Sigvald Tveit og Arne Solhaug står bak hver sin. Salmen er en fin formidling mellom det kristne trosunivers opplevd i det førmoderne og det moderne – og kanskje postmoderne. Jeg siterer tredje vers:

I undring tror vi på de gode makter – som omgir oss fra fødsel og til død.

I troen ser vi en usynlig verden hvor engler gråter med oss i vår nød.

I første avsnitt påsto jeg at dagens bønn ga en god innføring i hva kirken står for. Jeg avslutter også med en bønn, en god gammel aftenbønn. Den kan stå sentralt i formidling om engler til barn, og hvis du forstår at den ikke bare skal brukes av barn, har du grepet noe av poenget.

Nå lukker seg mitt øye – Gud Fader i det høye – i varetekt meg tag.

For synd og sorg og fare – min engel meg bevare som ledet har min fot i dag. Amen.

KJELL A. SKARTSETERHAGEN
SOKNEPREST I NITTEDAL
KJELL.SKARTSETERHAGEN@
NITTEDAL.KIRKEN.NO

17. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

1. OKTOBER 2017

Prekentekest: Joh 11,17–29 og/eller 30–46

Lesetekster: Job 19,21–27 / 2 Tim 1,7–12

Liturgisk farge: Grønn

OPPSTANDELSE OG LIV

Mørke skyer driver over den internasjonale politiske himmelen for tiden, og mange er nervøse for fremtiden, enten det skyldes frykt for kriger, nye flyktningsstrømmer, demokratier som utvikler seg til diktaturer eller klimakrise. Vi har bak oss to generasjoner med fred i Vest-Europa, kombinert med en historisk rask velstandsøkning. I langvarige, gode tider er det lett å vende seg til at ting går bra, og folk begynner å tro at alt bare vil bli bedre og bedre fremover. Fremtidsoptimismen har fulgt den kristne, vestlige kultur og sannsynligvis bidratt til å påvirke mentalitet og politikk på en slik måte at ting faktisk er blitt bedre, enten det gjelder fred, velstand, teknologi eller demokrati.

”The arc of the moral universe is long, but it bends towards justice,” er et utsagn som oppsummerer denne fremgangsoptimismen. Det stammer fra unitarpresten Theodore Parker engang på midten av 1800-tallet og fant veien inn i Barach Obamas siste store tale før han overleverte stafettpippen til sin etterfølger i januar i år, og er uttrykk for hva mange mener. Mørke skyer kan drive over fremtidshimmelen, men vi går mot solen og lyset.

Fremtidsoptimismen henger sammen med det lineære synet på historien, som preger den kristne vestlige kultur. Det er en linje som går fra skapelsen til dommen. Guds intensjon er at historien skal ha himmelen som sin endelige destinasjon. Himmeltro har gitt millioner av mennesker håp i håpløse tider. Stadig flere, ikke minst yngre

mennesker i Europa, er i ferd med å skrive Gud og evighet ut av sin livsfortelling. Grunnene kan være mange. Noen hevder at svikten i gudstro skyldes at vi har det så godt materielt. Jeg kan skjønne at himmellengselen kan være sterk når man lever i en jordisk jammerdal hvor krig, sykdom og ulykker når som helst kan gjøre slutt på livet. Det jeg aldri har begrepet, er hvorfor himmel og evighet blir irrelevant selv om vi lever noen tiår lengre i gjennomsnitt enn middelaldermennesket. I møte med død og grav må det aller viktigste spørsmålet være om det er noe etterpå. SV-politiker, akademiker og prest Berge Furre sa i en sammenheng at ”sammenlignet med himmelen er sosialismen et begrenset prosjekt. Heldigvis”. Og C.S. Lewis ble i en sammenheng spurt om hvorfor himmelen var så sentral i alt han skrev. Svaret var: ”How can heaven not loom large, if believed at all?” I klassisk kristendom er det ikke noen motsetning mellom himmeltro og fokus på å gjøre denne verden bedre.

Tekstene er denne søndagen breddfulle av oppstandelsestro og himmelforventning. Sentrum i

teksten er at Jesus reiser Lasarus opp fra de døde etter tre dager i graven. Selv står Jesus opp etter tre dager i graven og reverserer hele dødsprosessen, som har fulgt menneskeslekten siden Adam. I motsetning til alle oss andre som befolker kloden nå, har Jesus, sammen med alle de hellige, døden bak seg. En tro på et endelig oppgjør med synd og styggedom i dommen og en klippefast tro på oppstandelsen ga kristendommen en enorm dynamikk i starten. Tyranner til alle tider har forsøkt å gjøre ofrene sine navnløse og usynlige, og prøvd å begrave minnet om dem i historiens mange massegraver. I det hedenske antikke verdensbildet var dødsriket en skyggetilværelse. Det eneste som blir igjen av oss, er ettermålet. I det kristne universet er det annerledes. Der blir de døde tiltalt ved navn og kalt tilbake fra graven: ”Lasarus, kom ut!” En dag på den ytterste dag er det våre navn som blir ropt ut. Vi er ikke glemt. Døden visker ikke ut minnet om oss. Gud kjenner oss ved navn. En ny verden venter på andre siden av graven.

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

TILSETTINGER

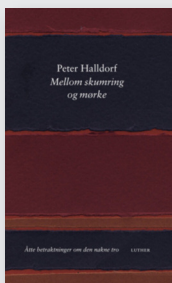
BORG BISPEDØMME

Borg bispedømmeråd har tilsatt:

Kristin Bugge Andersen som kapellan i Søndre Follo prosti med tjenestested Gjøfjell sokn.

Per-Kristian Bandlien som sokneprest i Øvre Romerike prosti med tjenestested Hovin sokn.

Vi har mottatt bekreftelse på at de tar imot stillingene

Peter Halldorf
MELLOM SKUMRING OG MØRKE
Åtte betraktninger om den nakne tro
 199,-

Hvorfor hadde ingen sagt at du måtte miste den gamle freden for å vinne en ny og mer virkelig fred? Idet døden sluker Jesus, mister disiplene sin tro.

Påskeaften, dagen mellom korset og oppstandelsen, speiler en realisme som ingen av oss kommer utenom, dagene når ateismen åpner seg som en avgrunn i vår sjel. Er Gud død? Finnes han ikke lenger? Har jeg levd på en illusjon?

Boken er knyttet an til fasten og påsken, men den kan også med stort utbytte brukes som en meditasjonsbok når som helst på året.

www.lutherforlag.no

Tonje og Dag W. Haugeto Stang
TID FOR TO
 299,-

Med visdom, erfaring og en solid dose humor leder Tonje og Dag oss gjennom råd og prinsipper for hvordan parforholdet best kan ivaretas og styrkes. Ukentlige lesestykker og samtale spørsmål gjør boken til en sørvisstasjon for par som ønsker å skape en fast rytme på "vår kveld" i hverdagen, med

tid og rom for fruktbare samtaler. Boken kan med fordel gis som gave, og er rikt illustrert av Lars Aurtande.

Tonje og Dag W. Haugeto Stang har holdt samlivskurs i en årrekke og har lang erfaring som foredragsholdere og samtalepartnere.

Boken er et glimrende redskap i parterapi eller en gave til brudeparet.

www.lutherforlag.no

DET TEOLOGISKE MENIGHETSFAKULTET

Det teologiske menighetsfakultet lyser ut:

PASTORAL LEDERUTVIKLING (PLU)

PLU gir utdanning i ledelse for proster, sokneprester med formalisert ledelsesansvar og andre prester som vil utvikle kompetanse innen ledelse. Kurset vil gi økt innsikt innen organisasjon, kommunikasjon, samhandling og ledelse med særlig oppmerksomhet overfor endringsprosesser i kirke og samfunn.

PLU 2018-2019 går over 3 semestre med første kurs i uke 11 våren 2018. Kursledelse blir Fredrik Saxegaard, Gry Stålsett og Inge Westly.

Utdanningen gir 30 studiepoeng til *Erfaringsbasert master i praktisk teologi* (90 stp). Kursavgift kr 34 000. Søknadsfrist til MF er 15. november 2017 (merk endringer i søknadsprosedyrer – søknadsfrist til biskop/REU er fortsatt 15. september).

Se fullstendig utlysning: <http://www.mf.no/videreutdanning/kirke>.

For nærmere informasjon, ta kontakt med EVU-leder ved MF Inge Westly, e-post: inge.westly@mf.no; tlf. 22 59 05 93.

PASTORALKLINISK UTDANNING (PKU)

PKU gir en sjelesorgfaglig prosesslæring via praksis, refleksjon, teoretisk studium og veiledning. Utdanningen rettes spesielt mot prester og diakoner, men også andre kirkelige medarbeidere kan søke. Følgende kurs lyses ut høsten 2017:

- **Lovisenberg Diakonale sykehus**, 11 uker i perioden 3. september til 16. november 2018. Kursledelse: sykehusprest Svein Bjarte Mangersnes, godkjent veileder i PKU.
- **Feltprestkorpsset**, 6 samlinger i perioden 22. januar til 29. juni 2018 fordelt på kurssted i Norge (Modum bad) og Tyskland. Totalt 5 kursplasser, hvorav inntil 2 for sivile søkere. Kursleder: Kyrre Klevberg, godkjent veileder i PKU.

Utdanningen gir 20 studiepoeng til *Master i klinisk sjelesorg*. Kursavgift kr 32 000. Søknadsfrist til MF er 15. november 2017 (merk endringer i søknadsprosedyrer – søknadsfrist til biskop/REU er fortsatt 15. september).

Se fullstendig utlysning: <http://www.mf.no/videreutdanning/kirke>.
For nærmere informasjon, ta kontakt med de respektive kursledere.

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, førstelektor Sjur Isaksen og fungerende sokneprest Kjersti Gautestad Norheim. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>